

Hoogwaterbeschermingsprogramma-2

13^e Voortgangsrapportage

Verslagperiode 1 juli 2017 – 31 december 2017

Hoogwaterbeschermingsprogramma-2

13^e Voortgangsrapportage

Verslagperiode 1 juli 2017 – 31 december 2017

Documentnr	RWS-2018-4843
Datum	6 maart 2018
Status	Definitief
Versie	1.0

Versie 0.1 Concept is op 07-02-2018 besproken met het DT Programmabureau en op 15-02-2018 besproken in het PBO

Versie 0.2 Concept is op 26-02-2018 besproken in het Directeurenoverleg

Versie 0.3 Eindconcept is op 06-03-2018 besproken in de Stuurgroep

Versie 1.0 Definitief door de Minister te verzenden aan de Tweede Kamer

Inhoud

1	Inleiding 4
1.1	Kerngegevens van het HWBP-2 4
1.2	Samenvatting hoofdpunten verslagperiode 5
1.3	Leeswijzer 6
2	Ontwikkelingen in en rond het programma 8
2.1	Algemene ontwikkelingen 8
2.2	Innovatie 8
2.3	Kwaliteit en auditing 8
2.4	Correspondentie met het parlement 8
2.5	Media 8
3	De scope van het programma 9
3.1	Programmascope 9
3.2	Projectscopes 9
4	Voortgang en planning 11
4.1	Voortgang van het programma 11
4.2	Planningssystematiek 14
4.3	Voortgang mijlpalen 17
5	Risicomanagement 17
5.1	Risicobeheersing 11
5.2	Risico's met gevolgen in tijd 14
5.3	Risico's met gevolgen in geld 20
5.4	Algemeen beeld op programmaniveau 21
6	Financiën 23
6.1	Programmabudget 23
6.2	Programmaraming 24
6.3	Kasreeks 25
6.4	Apparaatskosten Rijkswaterstaat 26
6.5	Cumulatieve verplichtingen en uitgaven 26
Bijlage werkwijze subsidieverlening door het rijk	

1 Inleiding

1.1 Kerngegevens van het HWBP-2

Om Nederland duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren, meren en de Noordzee, toetsen de beheerders van de primaire waterkeringen regelmatig of deze primaire waterkeringen voldoen aan de vigerende veiligheidsnormen. In 2001 is deze toets voor het eerst uitgevoerd, in 2006 voor de tweede keer. Op basis van deze toetsen is een deel van de primaire waterkeringen afgekeurd. Verder bleek uit een toets in 2003 door Rijkswaterstaat en de waterschappen dat de zeeweringen langs de Noordzeekust op een aantal locaties op een termijn van 20 jaar niet meer aan de geldende veiligheidsnorm zouden voldoen. Deze locaties zijn aangemerkt als de 'Zwakke Schakels'. Op negen van deze locaties ligt tevens een opgave tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, de zogenaamde 'Prioritaire Zwakke Schakels Kust'.

De maatregelen die de beheerders moeten treffen om de in 2001 en 2006 afgekeurde keringen weer aan de vigerende veiligheidsnormen te laten voldoen, zijn op het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2) geplaatst. Voorwaarde hiervoor is dat de waterkeringen zijn afgekeurd vanwege wijzigingen in de gestelde veiligheidsnorm, de hydraulische randvoorwaarden of de toetsvoorschriften. Maatregelen zoals regulier of achterstallig onderhoud vallen hier dus niet onder. Voorwaarde is ook dat verbetering van de veiligheidssituatie niet plaatsvindt vanuit een ander programma. Maatregelen die voortkomen uit de derde toetsing van 2011 vallen niet binnen de scope van het HWBP-2, deze worden meegenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). In totaal worden in het HWBP-2 87 projecten gerealiseerd, waarvan 362,4 km dijken en 18 kunstwerken.

Op basis van de Waterwet komen de afgekeurde dijken en kunstwerken in aanmerking voor rijkssubsidie. Hiervoor toetst het rijk de maatregelen met oog op het robuust, sober en doelmatig op orde brengen van de waterveiligheid. De werkwijze die hierbij gehanteerd wordt, is beschreven in de bijlage. De beschikbare financiële middelen voor het HWBP-2 op de begroting van het Deltafonds worden gevoed door middelen van het rijk en bijdragen van de waterschappen op grond van de afspraken in het Bestuursakkoord Water.

Karakteristieken van het HWBP-2

Het HWBP-2 is op 22 maart 2011 door de Tweede Kamer aangewezen als 'Groot Project'. Door middel van de basisrapportage is de Tweede Kamer geïnformeerd over het programma. De basisrapportage beschrijft ook de verantwoordelijkheden van de partijen die bij het programma betrokken zijn.

De minister van Infrastructuur en Waterstaat is verantwoordelijk voor het systeem van hoogwaterbescherming in Nederland. In het geval van het HWBP-2 is de minister verantwoordelijk voor het vaststellen van het programma, het beoordelen van de subsidieaanvragen van de beheerders op basis van de subsidiecriteria, het verstrekken van de subsidies en het rapporteren aan de Tweede Kamer.

De water- en hoogheemraadschappen (binnen het HWBP-2 veruit het grootste deel van de beheerders) kennen eigen democratisch gekozen besturen. Als waterkeringen in de periodieke toetsrondes worden afgekeurd, zijn zij verplicht maatregelen te treffen, waardoor de afgekeurde keringen weer aan de vigerende wettelijke normen voldoen. Voor deze maatregelen kan subsidie worden aangevraagd.

Binnen de kaders van de eigen verantwoordelijkheden geven Rijk en waterschappen als uitvoeringsalliantie invulling aan de opgave van HWBP-2. De minister is voor het HWBP-2 verantwoordelijk voor de subsidieverstrekking en de waterbeheerders zijn

verantwoordelijk voor de realisatie van de afzonderlijke projecten. Gezien deze verantwoordelijkheidsverdeling zijn de formele sturingsmogelijkheden van het Rijk in het HWBP-2 in vergelijking met andere grote projecten, zoals Ruimte voor de Rivier (RvR) of Maaswerken, beperkt.

1.2 Samenvatting hoofdpunten verslagperiode

Voortgang van het programma

Deze verslagperiode zijn vier project opgeleverd. Per 31 december 2017 voldoen 79 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. Eén project bevindt zich in de planstudiefase en zeven projecten in de realisatiefase. Het grootste deel van het programma loopt conform planning.

Cumulatief is tot en met 31 december 2017 € 1.776 miljoen gerealiseerd. De stand van het HWBP-2 per 31 december 2017 is samengevat in figuur 1.

Scope

De scope van het HWBP-2 bestaat uit 87 projecten, bestaande uit 18 kunstwerken en 362,4 kilometer te versterken waterkeringen.

Planning

In het afgelopen halfjaar zijn vier mijlpalen bereikt. Het betreft einde realisatie van de projecten Keersluis Meppelerdiep Zwartsluis, Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid, Dijkversterking Spui-Oost en het project IJsselmeer, kleibekleding en pipingmaatregelen

In de verslagperiode is geen aanpassing doorgevoerd op een formeel contactmoment of met een verzoek tot wijziging (VtW) op planning.

Risico's

De risico's met de grootste impact in tijd en geld bevinden zich, net als in voorgaande verslagperiodes, bij de grote en vaak complexe projecten die nog in de voorbereidingsfase zitten. Bij het HWBP-2 zit slechts één project in de voorbereiding. De tervisielegging heeft reeds plaatsgevonden.

Voor wat betreft de financiële omvang van de risico's heeft in de verslagperiode een actualisatie plaatsgevonden van het risicoprofiel op programmaniveau. De totale financiële waarde van de risico's op programmaniveau is in de verslagperiode met € 6 miljoen toegenomen (van € 97 miljoen naar € 103 miljoen) als gevolg van enkele specifieke uitvoeringsrisico's. De totale financiële waarde van de risico's op programmaniveau en in de projecten is in de rapportageperiode met € 32 miljoen afgenomen. Deze risicoreservering bedraagt op 31 december 2017 € 245 miljoen.

Financiën

In de verslagperiode bedraagt het beschikbare programmabudget voor het HWBP-2 € 2.638 miljoen. De programmaraming is per saldo met € 16 miljoen afgenomen en sluit per 31 december 2017 op een bedrag van € 2.665 miljoen. Deze afname wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de financiële afwikkeling van projecten.

Het tekort op het programmabudget is van tijdelijke aard en geen reden tot zorg. Het verschil wordt opgevangen door opleveringen van projecten, waardoor het onderdeel programmarisico onbenoemd, binnen de programmaraming, daalt.

1.3

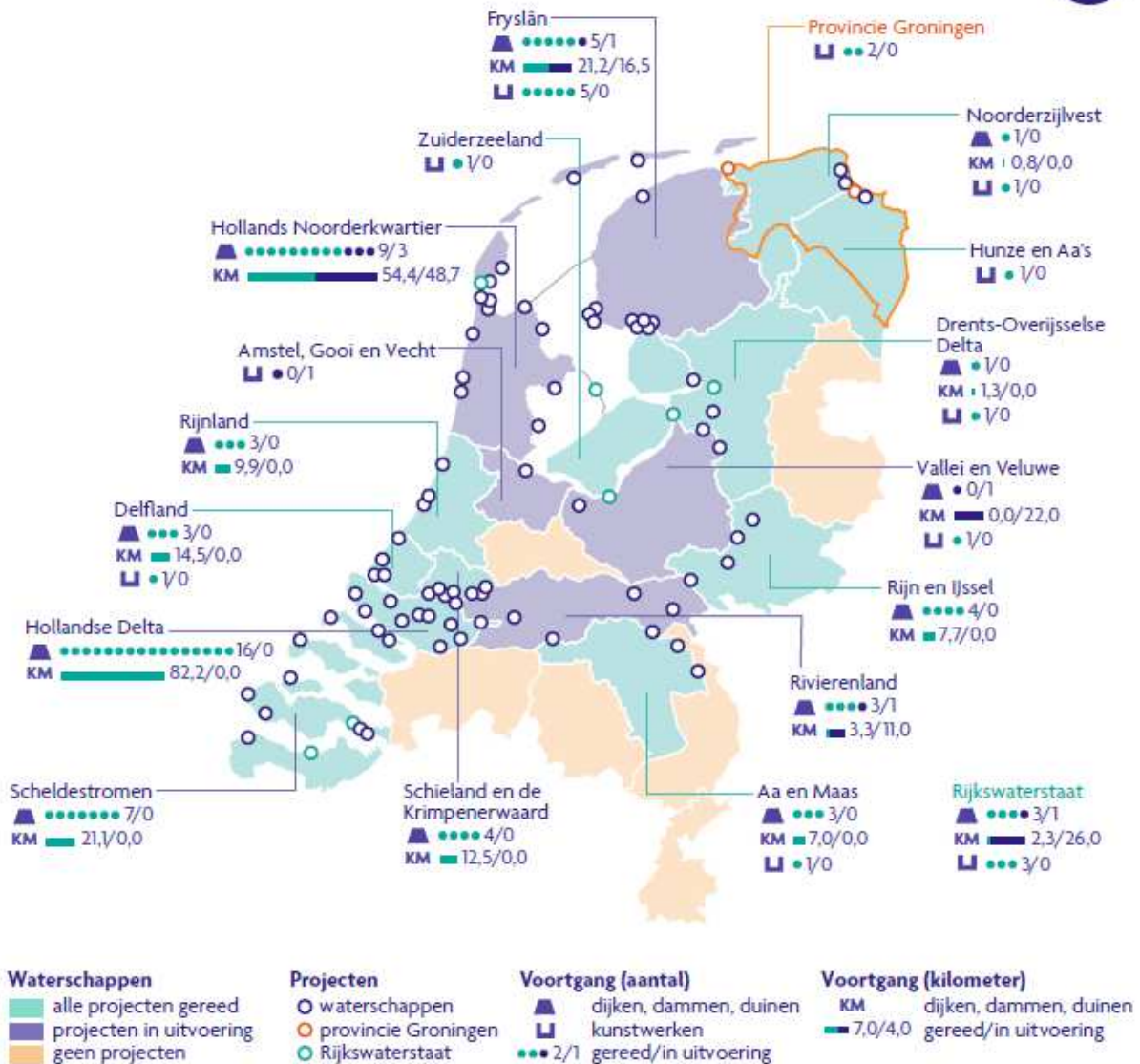
Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat een toelichting op ontwikkelingen die zich in de rapportageperiode hebben voorgedaan in en rond het programma. In de daaropvolgende hoofdstukken komen de ontwikkelingen in de basisreferenties scope (3), planning (4), risico's (5) en financiën (6) van het HWBP-2 aan bod.

Hoogwaterbeschermingsprogramma 2

Stand van zaken per 31 december 2017

Aantal projecten **87**

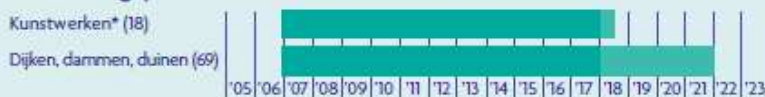
Doelstelling

Versterken van 362 km dijken, dammen en duinen en van 18 kunstwerken, om de inwoners van Nederland een betere bescherming tegen hoogwater te bieden.

Budget €2,6 miljard

18 uitgegeven | 0,3 verplichtingen | 0,5

Uitvoeringsperiode

Voortgang 87 projecten

Figuur 1 Samenvatting stand van het HWBP-2, peildatum 31 december 2017

2 Ontwikkelingen in en rond het programma

2.1 Algemene ontwikkelingen

In de verslagperiode hebben zich diverse ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn op het programma. De relevante ontwikkelingen zijn hierna beschreven.

2.2 Innovatie

In verslagperiode zijn er geen specifieke ontwikkelingen op innovatie te melden.

2.3 Kwaliteit en auditing

In de verslagperiode heeft het HWBP een audit laten uitvoeren op de vastlegging van onderliggende, toetsingen en besluiten omtrent de gerealiseerde C-momenten in 2017. Hieruit zijn geen negatieve bevindingen gekomen.

2.4 Correspondentie met het parlement

De voortgang van het HWBP-2 is op 27 november 2017 besproken in de vaste commissie voor Infrastructuur en Waterstaat. Verder heeft in de verslagperiode de volgende correspondentie met de Tweede Kamer plaatsgevonden over het HWBP-2.

Datum	Onderwerp
2 oktober 2017	Brief aanbidding twaalfde voortgangsrapportage van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma van de minister van Infrastructuur en Milieu (32698 nr. 37).

2.5 Media

Naar aanleiding van de Dijkwerkersdag in mei publiceerde het Technisch Weekblad begin september een groot verhaal over de steeds slimmer wordende dijken.

De start van de versterking van de Houtribdijk op 21 september 2017 leverde veel mediabelangstelling op, evenals de oproep voor het dijkenpanel van de Alliantie Markermeerdijken, waarbij 500 burgers en ondernemers werden gevraagd deel te nemen.

En zowel nationale als internationale media-aandacht (o.a. Washington Post, Deutschlandfunk en het Chinese Xinhua hadden belangstelling voor het bezoek dat watergezant de heer H. Ovink begin november bracht aan de innovatieve waterkering in Spakenburg

3 De scope van het programma

3.1 **Programmascope**

De programmascope van het HWBP-2 omvat 87 projecten. De beheerders voeren deze projecten uit om te bewerkstelligen dat afgekeurde dijkvakken en kunstwerken weer aan de vigerende veiligheidsnormen voldoen. De ligging van de projecten is op bijgaande kaart (figuur 2) weergegeven. Het betreft negen projecten uit de eerste toetsronde, negen 'Prioritaire Zwakke Schakels Kust' en 69 projecten uit de tweede toetsronde. De projecten worden onafhankelijk van elkaar gerealiseerd. In totaal worden 78 projecten door waterschappen en hoogheemraadschappen gerealiseerd, zeven door Rijkswaterstaat en twee door de provincie Groningen. De kaders die op deze ontwerpopgave van toepassing zijn, maken onderdeel uit van de scope. In totaal gaat het om 18 kunstwerken en 362,4 km dijken. In de huidige verslagperiode is de scope niet gewijzigd.

3.2 **Projectscopes**

Voor de beheerders bestaat per afgekeurde waterkering een veiligheidsopgave, dit is de projectscope. De beheerder werkt deze veiligheidsopgave uit in te treffen maatregelen.

In de verslagperiode hebben zich geen scopewijzigingen voorgedaan in de projecten en zijn geen nieuwe verzoeken gedaan voor een scopewijziging.

Hierna is de kaart met de actuele scope van het programma opgenomen. Ook de actuele fase van de projecten is hierin aangegeven.

Figuur 2 Actuele scope van het programma, peildatum 31 december 2017

4 Voortgang en planning

4.1 Voortgang van het programma

In de verslagperiode zijn vier mijlpalen bereikt. Het betreft de opleveringen van project Dijkversterking Spui Oost, Dijkversterking IJsselmeerdijk kleibekleding en pipingmaatregelen, Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid en de Keersluis Meppelerdiep Zwartsluis. Voor het grootste deel loopt het HWBP-2 conform planning.

Per 31 december 2017 bevindt zich één project in de planstudiefase en zeven projecten in de realisatiefase. In totaal voldoen 79 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. De mutaties in de projectfase ten opzichte van voorgaande rapportage zijn gegeven in tabel 1.

Tabel 1

Mutaties in projectfase ten opzichte van vorige VGR

	VGR-11 31-12-2016	VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperio de	VGR-13 31-12-2017
Planstudiefase	1	1	0	1
Realisatiefase	12	11	-4	7
Gerealiseerde maatregelen	62	63	+4	67
Op basis van nader onderzoek is gebleken dat de kering voldoet	12	12	0	12
Totaal	87	87	0	87

In het HWBP-2 wordt in totaal 362,4 km dijken en 18 kunstwerken versterkt. Tabel 2 geeft het aantal lopende projecten in de planstudie- en realisatiefase per beheerder weer, met daarbij het aantal kilometers dijken en het aantal kunstwerken. In de verslagperiode zijn vier projecten afgerond, waarbij 22,3 kilometer en één kunstwerk, is versterkt. Een overzicht van de afgeronde projecten is opgenomen in tabel 3.

Tabel 2

Projecten in de planstudie- en realisatiefase

	Totaal aantal lopende projecten	Projecten aan dijken, dammen, duinen		Projecten aan kunstwerken
HH Hollands Noorderkwartier	3	3	48,7 km	-
RWS beheerders	1	1	26,0 km	-
Overige beheerders	4	3	48,5 km	1
Totaal	8	7	123,2 km	1

Beheerder	Code	Project	
HH Hollands Noorderkwartier	W1-001	Havendijk den Helder	
HH Hollands Noorderkwartier	W2-001	Balgzanddijk	
HH Hollands Noorderkwartier	W1-006	Wieringermeerdijk omgelegde Stonteldijk	
HH Hollands Noorderkwartier	W2-003	Markermeerdijk Hoorn - Enkhuizen	
HH Hollands Noorderkwartier	W2-024	Prins Hendrikpolder, steenbekleding	**
HH Hollands Noorderkwartier	W2-064	Bergen aan Zee	*
HH Hollands Noorderkwartier	W2-066	Egmond aan Zee	*
HH Hollands Noorderkwartier	W2-080	Koegraszeedijk	
HH Hollands Noorderkwartier	WZ-001	Zwakke schakels Noord-Holland	
WS Hollandse Delta	W1-003	Versterking Buitenhavendijk Middelharnis	
WS Hollandse Delta	W2-026	Dijkversterking Nieuwe Stadse Zeedijk	
WS Hollandse Delta	W2-028	Dijkversterking Oostmolendijk	
WS Hollandse Delta	WN-001	Dijkversterking Hellevoetsluis	
WS Hollandse Delta	WN-002	Dijkversterking BrielseMaasdijk	*
WS Hollandse Delta	WN-003a	Dijkversterking Spui Oost	***
WS Hollandse Delta	WN-003b	Zettingsvloeiing Spui	***
WS Hollandse Delta	WN-004	Dijkversterking Spui West	***
WS Hollandse Delta	WN-005	Dijkversterking Eiland van Dordrecht	***
WS Hollandse Delta	WN-008	Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid	***
WS Hollandse Delta	WN-009	Dijkversterking Hoeksche Waard Noord	***
WS Hollandse Delta	WN-014a	Dijkversterking IJsselmonde Noord en Zuid	*
WS Hollandse Delta	WN-014b	Dijkversterking Hilledijk	*
WS Hollandse Delta	WN-025	Zettingsvloeiing Dordtsche Kil	***
WS Hollandse Delta	WZ-006	Kust van Voorne	
WS Hollandse Delta	WZ-007	Flaauwe Werk	
WS Fryslân	W2-013	Havendammen en steenbekleding Stavoren	
WS Fryslân	W2-014	IJsselmeer kleibekleding en pipingmaatregelen	
WS Fryslân	W2-021	Havendam Lemmer	
WS Fryslân	W2-030	Waddenzeedijk, Friese kust	***
WS Fryslân	W2-045	Terschelling, Waddenzeekering	
WS Fryslân	WN-016	Johan Frisosluis Stavoren	
WS Fryslân	WN-019	Riensluis te Lemmer	
WS Fryslân	WN-020	Oude Zeesluis te Stavoren	*
WS Fryslân	WN-021	Inlaat Tacozijl	*

WS Fryslân	WN-022	Inlaat Teroelsterkolk	*
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	W1-008	Nederlekdiijk	
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	W1-009	Bergambacht-Ammerstol-Schoonhoven	***
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	W2-002	Dijkversterking Krimpen	
HH van Schieland en de Krimpenerwaard	WN-017	Achterland Maeslantkering	*
WS Rivierenland	W1-010	Benedenstad Nijmegen	
WS Rivierenland	W2-042	Merwedediijk te Werkendam	
WS Rivierenland	W2-078	Diverse pipingmaatregelen	
WS Scheldestromen	W2-019	Onrustpolder Noord-Beveland	
WS Scheldestromen	W2-025	Kruiningenpolder	
WS Scheldestromen	W2-031	Zimmermanpolder Zuid-Beveland	
WS Scheldestromen	W2-082	Noorderstrand Schouwen	
WS Scheldestromen	WN-010	Westkapelle	
WS Scheldestromen	WN-011	Vlissingen	***
WS Scheldestromen	WZ-009	Zwakke Schakels Zeeuws Vlaanderen	
HH van Delfland	W2-079	Gemaal Westland	
HH van Delfland	WN-018	Achterland Maeslantkering	*
HH van Delfland	WZ-004	Scheveningen	***
HH van Delfland	WZ-005	Delflandse kust	
HH van Rijnland	W2-067	Kustverstreking Katwijk	***
HH van Rijnland	W2-068	Zandvoort, boulevard	*
HH van Rijnland	WZ-003	Kustversterking Noordwijk	
WS Aa en Maas	WN-012	Keent en Keent - Grave	
WS Aa en Maas	WN-015	Kunstwerken Boxmeer - Grave	
WS Aa en Maas	WN-023	Heusden	*
WS Aa en Maas	WN-024	Boxmeer	
WS Noorderzijlvest	W2-018	Afvalwaterleidingen	
WS Noorderzijlvest	W2-069	Waddenzeediijk Nieuwstad	
WS Groot Salland	W2-058	IJsseldiijk bij Windesheim	
WS Groot Salland	W2-088	Gemaal Westerveld bij Zwolle	
WS Rijn en IJssel	W2-074	Den Elterweg te Zutphen	
WS Rijn en IJssel	W2-075	IJsseldiijk stadsgracht Doesburg	
WS Rijn en IJssel	W2-077	Twentekanaaldiijk	
WS Rijn en IJssel	W2-089	Pleijweg, Schaapdiijk, Broekdiijk te Arnhem	
WS Vallei en Veluwe	WN-013	Gemaal Antlia	
WS Hunze en Aa's	W1-004	Oude zeesluis Delfzijl	
WS Zuiderzeeland	W2-010	Kadoelersluis	
Provincie Groningen	W1-005	Schutsluis complex Delfzijl	

Provincie Groningen	W1-007	Keersluis Lauwersoog	
RWS Noord Ho9lland	R2-029	Molwerk in de Mokbaai, Texel	
RWS IJsselmeergebied	R2-011	Roggebotsluis	
RWS IJsselmeergebied	R2-016	Nijkerkersluis	
RWS Zeeland	R2-022	Veerhaven Kruiningen	
RWS Zeeland	R2-034	Sluizencomplex Terneuzen	
RWS Oost Nederland	R2-062	Keersluis Meppelerdiep Zwartsluis	

Tabel 3
Afgeronde HWBP-2
projecten

Op basis van nader onderzoek is gebleken dat de kering voldoet aan de vigerende veiligheidsnorm, zonder dat maatregelen hoeven te worden getroffen.

*** Het project voldoet aan de norm voor steenbekleding, maar wordt verder versterkt in W2-036*

**** Het project is afgerond, maar financiële afwikkeling dient nog plaats te vinden.*

4.2 Planningsystematiek

Om de voortgang van de projecten te kunnen monitoren, geven beheerders de belangrijkste mijlpalen in de projectplanningen aan. De onderliggende documenten bij deze en andere mijlpalen worden bij formele contactmomenten door het programmabureau HWBP-2 getoetst. Een mijlpaal wordt als behaald beschouwd na de schriftelijke bevestiging van een positief toetsresultaat.

In tabel 4 is met kleur (oranje, groen en rood) aangegeven of de vastgestelde datum van een mijlpaal bij een formeel contactmoment of met een VtW is gewijzigd. Via een VtW kan tussentijds de planning worden bijgesteld wanneer er een te groot verschil optreedt tussen de vastgestelde mijlpalen en de prognose. Dit instrument wordt ingezet wanneer er niet op korte termijn een contactmoment (zoals beschreven in de bijlage) is voorzien.

Bijgestelde mijlpalen zijn in paragraaf 4.4 toegelicht. De planning van projecten is sterk afhankelijk van specifieke projectomstandigheden en actuele ontwikkelingen in de projecten. Daarom geven de beheerders ieder kwartaal een prognose van mogelijke ontwikkelingen in de planningen van projecten. Deze ontwikkelingen zijn niet in de tabel weergegeven aangezien deze nog niet zijn geformaliseerd.

Tabel 4 geeft een overzicht van de planning met daarin aangegeven de mijlpalen die zijn voorzien binnen de lopende projecten. De tabel geeft een weergave van de formeel vastgestelde projectplanningen.

Code	Naam	Beheerder	Projectfase	Vigerende datum start realisatie	Vigerende datum einde realisatie
W2-004	Markermeerdijk Hoorn - Edam - Amsterdam	HH Hollands Noorderkwartier	planstudie	2016 Q3	2021 Q2
W2-036	Waddenzeedijk Texel	HH Hollands Noorderkwartier	realisatie	✓	2020 Q3
R2-006	Houtribdijk	RWS Midden Nederland	realisatie	✓	2020 Q1
W2-085	Hoogwaterkering Den Oever	HH Hollands Noorderkwartier	realisatie	✓	2019 Q4
W2-049	Ameland, Waddenzeekering	WS Fryslân	realisatie	✓	2018 Q3
W2-055	Lekdijk - KIS	WS Rivierenland	realisatie	✓	2018 Q2
WN-006	Ipensluis en Diemerdamsluis	HH Amstel, Gooi en Vecht	realisatie	✓	2017 Q4
W2-063	Eemdijken en Zuidelijke Randmeren	WS Vallei en Veluwe	realisatie	✓	2017 Q3

Voortgang mijlpalen:

✓ Mijlpaal is behaald

■ Mijlpaal is nog niet behaald

Mutaties vigerende planning:

■ Bij formeel contactmoment is een vroegere datum voor de mijlpaal vastgesteld

■ Bij formeel contactmoment is een latere datum voor de mijlpaal vastgesteld met oplevering uiterlijk in 2017

■ Bij formeel contactmoment is een latere datum voor de mijlpaal vastgesteld met verwachte oplevering ná 2017

Voortgang mijlpalen

Start realisatie

In deze verslagperiode zijn geen subsidiebeschikkingen afgegeven.

Einde realisatie

In de verslagperiode zijn de volgende projecten door de aannemer afgerond:

- R2-062 Keersluis Meppelerdiep Zwartsluis

De keersluis tussen het Meppelerdiep en het Zwarte Water is in de 2e toetsronde in het kader van de Wet op de Waterkeringen afgekeurd. Tegelijkertijd is uit scheepvaartoverwegingen de keersluis omgebouwd. De oude keersluis sloot gemiddeld 16 dagen per jaar als gevolg van te hoge of te lage waterstanden op het Zwarte Water. In dat geval was de scheepvaart van en naar Meppel volledig gestremd. In de afgelopen verslagperiode is de nieuw gerealiseerde roldeur in gebruik genomen. Hiermee is de waterveiligheid geborgd.

- WN-008 Dijkversterking Hoeksche Waard Zuid

De dijkversterking Hoeksche Waard Zuid bestaat uit vier trajecten van in totaal ruim 11 km aan de noordoever van het Haringvliet en Hollandsdiep. Over een groot deel van de oever is steenbekleding aangebracht en zijn de dijken versterkt door deze met klei te verbreden en te verzwaren. Bij Strijen Sas is de versterking uitgevoerd door damwanden te plaatsen.

- W2-014 IJsselmeer, kleibekleding en pipingmaatregelen

Het project IJsselmeer Kleibekleding en Pipingmaatregelen bestaat uit een versterking van 5,1 km dijk. De versterking in grond is over 3 dijksecties uitgevoerd, waarbij zowel binnendijks als buitendijks versterkt is. Bij de realisatie is bijzonder veel aandacht geschonken aan de (verkeers)veiligheid vanwege het gebruik van de aanliggende weg door met name scholieren.

- WN-003a Dijkversterking Spui-Oost

Aan de oostelijke oever van het Spui zijn acht dijktrajecten van in totaal 8,3 km versterkt. De trajecten liggen tussen de hoek Oudendijk – Achterweg en de inlaat Brakelsveer. Het project richt zich specifiek op de stabiliteit aan de binnenkant van de dijk. Deze is op vrijwel alle trajecten verbreedt met klei. De aanpak van de stabiliteit van de (onderwater)oever door het zogenaamde "zettingsvloeiing" is in afzonderlijke projecten aangepakt.

De mijlpaal einde realisatie is voor de volgende projecten niet gerealiseerd in het tweede half jaar van 2017:

- WN-006 Ipenslotersluis en Diemerdammersluis

In de afgelopen verslagperiode zijn de werkzaamheden aan de Ipenslotersluis afgerond. De eerder opgelopen vertraging in het ontwerpproces en vertraging in de realisatie door obstakels in de ondergrond is niet meer in te lopen. Hierdoor loopt realisatie van de Diemerdammersluis door na 2017. Einde realisatie is uiterlijk voorzien in het tweede kwartaal van 2018.

- W2-063 Eemdijken en Zuidelijke randmeren

Van de acht deeltrajecten zijn zeven deeltrajecten opgeleverd. Het niet opgeleverde deeltraject betreft Westdijk en Eemdijk Noord (WEN). Uit onderzoek naar, binnen dit traject toegepaste, thermisch gereinigde grond (TGG) blijkt dat er verontreinigingen uit het zand in de bodem terechtkomen. Hierop heeft het bevoegd gezag handhavend opgetreden. Inmiddels zijn er meerdere oplossingsvarianten in beeld gebracht. In nauwe afstemming met het bevoegd gezag zal begin 2018 een besluit worden genomen welke oplossing wordt uitgevoerd. Einde realisatie op dit deeltraject zal afhankelijk van de oplossingsrichting één tot twee jaar vertragen.

4.3

Ontwikkelingen in de planning van het HWBP-2

Hierna zijn de belangrijkste ontwikkelingen beschreven die zich in de verslagperiode hebben voorgedaan in de planning van de projecten.

Bijgestelde mijlpalen

Er zijn geen mijlpalen bijgesteld als gevolg van ontwikkelingen in de projecten in de afgelopen verslagperiode.

Ontwikkeling project Waddenzeedijk Friese Kust

- W2-030 Waddenzeedijk Friese Kust

Het project is eind 2016 afgerond. Begin dit jaar is geconstateerd dat er sprake is van losliggende stenen, waardoor de beoogde 50 jaar levensduur niet wordt gehaald. Er wordt in overleg met de betrokken partijen gewerkt aan de aanpak om dit te herstellen. Nadere onderzoeken lopen en zijn nodig om te bepalen welke werkzaamheden noodzakelijk zijn.

Projecten die na 2017 worden opgeleverd

Op dit moment wordt, naast de hiervoor benoemde projecten, van nog zes projecten voorzien dat de werkzaamheden na 2017 worden afgerond:

- R2-006 Houtribdijk

In de afgelopen verslagperiode is de uitvoering van start gegaan. Hiermee loopt het project conform planning. Einde realisatie is voorzien in het eerste kwartaal van 2020.

- W2-085 Hoogwaterkering Den Oever

Het project Den Oever loopt conform planning. In de afgelopen verslagperiode zijn de fysieke werkzaamheden van start gegaan. Einde realisatie is voorzien in het vierde kwartaal van 2019.

- W2-049 Ameland, Waddenzeekering

In de afgelopen verslagperiode zijn de werkzaamheden conform planning uitgevoerd. Met het gereed komen van alle dijkvakken in het derde kwartaal 2017 is 'dijk veilig' gehaald. Er is flinke voortgang geboekt met de realisatie van de drie resterende duikers. Ondanks de aangepaste fasering van de duikers wordt de eindoplevering van het gehele project voorzien in het derde kwartaal van 2018.

- W2-036 Waddenzeedijk Texel

In de afgelopen verslagperiode zijn de werkzaamheden voortgezet. De bestuurlijke Realisatieovereenkomst voor het binnendijks brengen van het NIOZ is getekend. Het verleggen van de primaire kering om het NIOZ binnendijks te brengen past binnen de vigerende mijlpalen. Het ontwerpprojectplan Waterwet Zeedijk 't Horntje, dat benodigd is voor het verleggen van de primaire kering om het NIOZ binnendijks te brengen, is ter inzage gelegd. Het projectplan Waterwet voor de Prins Hendrik Zanddijk is onherroepelijk. De gunning voor het realiseren van de zandige oplossing (Prins Hendrik Zanddijk) heeft plaatsgevonden. De werkzaamheden voor het project Waddenzeedijk Texel lopen conform planning. Einde realisatie is daarmee nog steeds voorzien in het derde kwartaal van 2020.

- W2-055 Lekdijk-KIS

In de afgelopen verslagperiode is het grootste gedeelte van de dijkverbetering gerealiseerd. Na een tegenvallende grondslag en verplaatsingen bij een pand aan de dijk is er nu overeenstemming met de eigenaar over een alternatieve wijze van uitvoering, waardoor de dijkversterking op deze locatie kan worden hervat. Op enkele specifieke locaties vinden nog dijkwerkzaamheden plaats. Einde realisatie van het laatste dijkvak in het tweede kwartaal van 2018 staat onder druk.

- W2-004 Markermeerdijk Hoorn - Edam - Amsterdam

In de afgelopen verslagperiode is het ontwerp projectplan Waterwet ter inzage gelegd voor het hele dijk tracé met uitzondering van Durgerdam. Einde realisatie in het vierde kwartaal van 2021 staat onder druk door vertraging als gevolg van extra benodigde tijd voor het doorlopen van het participatieproces en de bestuurlijke besluitvormingstrajecten. Er zijn nog slechts drie uitvoeringsjaren beschikbaar, waar eerder werd uitgegaan van vier tot vijf jaar. De consequenties hiervan wordt de komende periode nader in kaart gebracht.

5 Risicomanagement

5.1 Risicobeheersing

Het programma werkt door risicobeheersing aan het tegengaan van financiële tegenvallers en aan het voorkomen van vertraging. Door intensieve afstemming en communicatie worden risico's gesignaleerd en kunnen adequate maatregelen worden getroffen om gevolgen van risico's te beperken. De basis voor de risicobeheersing voor het gehele programma ligt bij de projecten, door de beheerders zal het merendeel van de risico's gesignaleerd en beheerst worden. Het risicomanagement door het programmabureau HWBP-2 is hierop aanvullend en richt zich zowel op risicobeheersing door de beheerders als door het programmabureau HWBP-2.

Het overzicht van de risico's wordt elk kwartaal geactualiseerd bij zowel de projecten als bij het programma. Nagegaan wordt of nieuwe risico's worden gezien, risico's zijn gewijzigd of aanvullende beheersmaatregelen nodig zijn. Het programmabureau HWBP-2 voert beheersmaatregelen uit, veelal in samenwerking met de beheerders, door onder andere (het faciliteren van) kennisdeling tussen de beheerders, het professionaliseren van de kennis bij de beheerders op specifieke onderwerpen en het bieden van specialistische kennis om de risico's beter te beheersen.

Het merendeel van de projecten is beschikt en bevindt zich nu in de realisatiefase. In deze fase van het programma is er een steeds beter zicht op (uitvoerings)risico's en zijn in de projecten onderbouwde buffers opgenomen om risico's op te vangen.

In de verslagperiode is ingezet op het vasthouden van de huidige effectieve werkwijze van risicobeheersing bij projecten en programma.

5.2 Risico's met gevolgen in tijd

Risico's met gevolgen in tijd voor het programma zijn die risico's uit de projecten die niet opgevangen kunnen worden in de afgesproken buffers van het project waardoor deze gevolgen kunnen hebben voor de verwachte opleverdatum van een of meerdere projecten en daarmee voor het programma.

De voornaamste risico's met gevolgen in tijd doen zich voor bij een aantal van de grote, complexe projecten die zich op het voor het programma kritische tijdspad bevinden. Deze toprisico's zijn weergegeven in tabel 5.

De omvang van de risico's wordt uitgedrukt in het aantal projecten waarbij het risico zich kan voordoen met daarbij de mogelijke vertraging in maanden per project. Het risicoprofiel van het programma neemt af naar mate het programma vordert. Daarom wordt een top 3 gerapporteerd. Deze keuze is gemaakt doordat het aantal 'grote' risico's op programmaniveau is afgenomen en de top 3 'grootste risico's' de risico's van het programma voldoende dekt.

Tabel 5

Toprisico's binnen het programma met gevolgen in tijd

Risico's met gevolgen in tijd	Aantal projecten / vertraging
Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk	2 projecten 18-24 maanden
Vertraging vaststelling Projectplan Waterwet	1 project 12 maanden
Projectplan Waterwet blijkt niet Raad van State proof te zijn en/of dient aangepast te worden	3 projecten 6-12 maanden

Het risico 'Ophoogslagen bij aanbrengen grond kosten meer tijd door onvoorzien zettingsgedrag' is uit de top verdwenen, doordat andere risico's deze verslagperiode groter zijn ingeschat.

Nieuwe risico's in deze verslagperiode zijn:
- `Vertraging vaststelling Projectplan Waterwet;

Dit risico en de andere top risico's met gevolgen in tijd zijn hierna toegelicht.

Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk

Dit risico speelt bij twee projecten. Bij het project Waddenzeedijk Friese kust is Elastocoast verwerkt op de dijk. Gebleken is dat stenen van Elastocoast op diverse plekken loslaten, waardoor de beoogde 50 jaar levensduur niet wordt behaald. Nadere onderzoeken lopen en zijn nodig voor het bepalen van een oplossende uitvoeringsmethode. Dit zou ook een wijziging op het Projectplan Waterwet kunnen betekenen.

Bij een deeltraject van het project Eemdijk en Zuidelijke Randmeren is Thermisch Gereinigde Grond (TGG) als ophoogmateriaal toegepast. Na voltooiing van de dijkversterking is gebleken is dat er ontoelaatbare verontreiniging (gehalten van zouten en zware metalen boven de interventiewaarden) van het grond- en/of oppervlaktewater is optreden. Dit is het enige HWBP-2 project waar dit issue speelt. Het waterschap heeft om die reden de oplevering van de dijk door de aannemer niet geaccepteerd. De gevolgen hiervan voor zowel planning als budget worden in kaart gebracht. Het is niet ondenkbaar dat de in het werk gebrachte TGG volledig verwijderd moet worden.

Het programmabureau HWBP-2 ondersteunt de beheerders met specialistische kennis bij de afhandeling van de bovenstaande zaken. In de komende verslagperiode zal er meer duidelijkheid komen over de oplossingsrichtingen. Vooral nog is er op programmaniveau hiervoor een risicoreservering opgenomen, gebaseerd op een ruwe inschatting.

Vaststelling Projectplan Waterwet

Na vaststelling door Bestuur HHNK in juli 2017 en provincie van Noord-Holland in november 2017 is het ontwerp Projectplan Waterwet (OPPW) Markermeerdijken in december 2017 ter visie gelegd. Het meest zuidelijk gelegen traject (Durgerdam) is hierin niet opgenomen, zodat eerst het participatieproces zorgvuldig kan worden voortgezet.

Na de zomer 2018 wordt voor dat deel een separate OPPW procedure gestart om tot vaststelling door de provincie Noord Holland te komen. Daarna kan de realisatie naar verwachting medio 2019 ook voor Durgerdam worden gestart.

Projectplan Waterwet blijkt niet Raad van State proof te zijn en/of dient aangepast te worden

Het risico dat het projectplan Waterwet niet of niet in zijn geheel onherroepelijk wordt, leidt tot aanzienlijke vertraging in projecten omdat de ruimtelijke ordeningsprocedures veelal op het kritieke pad van de projecten liggen. Dit risico kan ontstaan door kwalitatief onvoldoende producten vanuit het planproces en bezwaren vanuit de omgeving.

Het programmabureau HWBP-2 neemt dit risico mee bij toetsing van mijlpalen en zet waar nodig specialistische kennis in bij beheerders ter beperking van dit risico.

5.3 Risico's met gevolgen in geld

Risico's met gevolgen in geld voor het programma zijn die risico's uit de projecten welke niet opgevangen kunnen worden binnen de raming van het project waardoor deze risico's kostenconsequenties kunnen hebben voor het programma. De voornaamste risico's met gevolgen in geld zijn weergegeven in tabel 6.

De omvang van de risico's wordt uitgedrukt in het aantal projecten waarbij het risico zich kan voordoen met daarbij de totale verwachtingswaarde van de gevolgen in geld voor het programma. Eén toprisico voor geld vormt ook een toprisico voor tijd.

Tabel 6

Toprisico's binnen het programma met gevolgen in geld

Risico's met gevolgen in geld	Aantal projecten / verwachtingswaarde gevolgen in geld
Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk	2 projecten € 22 miljoen
Bij beschikking blijkt project duurder dan in een eerder contactmoment was vastgesteld	1 project € 10 miljoen
Onvoldoende duidelijkheid in contractafspraken met ON inzake grondgebruik	1 project € 5 miljoen

Het risico '*Risicoreservering sluit niet meer aan bij het actuele risicoprofiel*' en het risico '*Meer nadeelcompensatie en planschade dan was voorzien*' zijn in deze verslagperiode buiten de top 3 gevallen.

Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk

Zie paragraaf 5.2 voor de toelichting van de risico's.

Bij beschikking blijkt project duurder dan in een eerder contactmoment was vastgesteld.

In één van de projecten spelen inpassingsvraagstukken en de bijbehorende vertraging, waarbij het een risico is dat daarvoor extra kosten gemaakt kunnen worden.

Onvoldoende duidelijkheid in contractafspraken met ON inzake grondgebruik

In een van de opgeleverde projecten is sprake van een juridisch dispuut over de contractuele eisen. Het door de beheerder opgebouwde dossier is sterk en de kans dat het dispuut tot financiële consequenties leidt wordt laag ingeschat. Wel zijn de eventuele gevolgen bij ongelijk behoorlijk. Daarom wordt er specifieke aandacht aan de situatie gegeven en is het als programmarisico opgenomen. Het programmabureau HWBP-2 stimuleert kennisuitwisseling tussen de beheerders en ondersteunt de beheerders met specialistische kennis bij de afhandeling van claims zodat claims zorgvuldig en zonder onnodige meerkosten kunnen worden afgehandeld

5.4 Algemeen beeld op programmaniveau

Risicoreservering op programmaniveau

De financiële omvang van de risico's bedraagt € 103 miljoen en bestaat voor € 43 miljoen uit benoemde risico's en voor € 60 miljoen uit onbenoemde risico's.

De financiële omvang van de benoemde risico's is in de verslagperiode met € 11 miljoen gestegen. Inhoudelijk zijn de (mutaties in de) risico's toegelicht in paragraaf 5.3

De financiële waarde van onbenoemde risico's is in de verslagperiode met € 5 miljoen afgenomen als gevolg van daling van het totaal van de projectramingen van de lopende projecten en de raming van de programmakosten. De waarde van de onbenoemde risico's is 5% van dit totaal.

Tabel 7

Financiële waarde risico's op programmaniveau, weergegeven in miljoen euro

	VGR-11 31-12-2016	VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperiode	VGR-13 31-12-2017
Benoemde risico's op programmaniveau	18	32	+11	43
'Project risicoreservering sluit niet (meer) aan bij het actuele risicoprofiel van het project'	7	5	-5	0
'Onvoldoende duidelijkheid in contractafspraken met ON inzake grondgebruik'	0	0	+5	5
'Raming bij C3b valt hoger uit dan de eerder vastgestelde raming'	5	0	+10	10
'Meer nadeelcompensatie en planschade dan voorzien'	2	4	-	4
'Grootschalig herstel van de dijk noodzakelijk	0	21	+1	22
Diverse risico's	4	2	-	2
Onbenoemde risico's programmaniveau	66	65	-5	60
Financiële verwachtingswaarde risico's op programmaniveau	84	97	+6	103

Exogene risico's voor het programma

Het programma kent ook exogene risico's. Dit zijn risico's die buiten de scope (opdracht) van het programma vallen, maar wel gevolgen kunnen hebben voor de kosten of de planning van het programma.

Een exogeen risico betreft de nieuwe normering. Doordat de nieuwe normering nog niet volledig is uitgewerkt, is nog onbekend welke gevolgen dit heeft op het uitwerken van het ontwerp voor project welke in zich nog in planfase bevindt.

Een exogeen risico is de doorontwikkeling van methodiek 'Bewezen Sterkte'. Deze ontwikkeling wekt bij belanghebbenden verwachtingen die toepassing in het project (ontwikkellocaties) overstijgen. Doordat het ontwerp projectplan waterwet bij project Markermeerdijk Hoorn – Edam – Amsterdam niet is vastgesteld kan 'Bewezen Sterkte' hierop invloed hebben.

6.1 Programmabudget

In de verslagperiode bedraagt het beschikbare budget op 31 december 2017 € 2.637,9 miljoen euro. Tabel 8 geeft de budgetreeks aan. In verslagperiode zijn de volgende budgetmutaties doorgevoerd, te weten: budgetvrijval van - € 81,0 miljoen en doorvoering van de IBOI indexering van + € 11,5 miljoen.

Tabel 8

Budgetreeks in de rijksbegroting, weergegeven in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VGR-11 31-12-2016	2.707,4	1.624,2	223,5	222,5	153,3	116,2	43,9	72,2	251,6
VGR-12 30-06-2017	2.707,4	1.624,2	223,5	222,5	153,3	116,2	43,9	72,2	251,6
VGR-13 31-12-2017	2.637,9	1.624,2	155,8	283,1	160,5	138,4	23,0	134,7	118,2
Verwerking terugbetaling voorschotten *)	8,3	6,8	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen Provincie	2,9	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
VGR-13 31-12-2017	2.649,1	1.631,0	160,2	283,1	160,5	138,4	23,0	134,7	118,2

*) Conform de begrotingsregels worden terugbetalingen van verstrekte voorschotten bruto verantwoord ofwel als ontvangst en hogere uitgaven verantwoord. Bij 1^e suppletioire wet 2016 is een terugbetaling als hogere ontvangst verantwoord en als hoger uitgavenbudget aan HWBP-2 toegevoegd. Daarnaast zijner nog te ontvangen eindafrekeningen in 2016 afgewikkeld die in 2017 zijn verwerkt. Het uitgavenbudget voor HWBP-2 bedraagt daarmee € 2.649,1 miljoen. Gesaldeerd met de ontvangsten bedragen de kosten voor HWBP-2 € 2.637,9 miljoen.

Tabel 9 geeft inzicht in de gebudgetteerde ontvangsten van de waterschappen voor de financiering van het HWBP-2. Deze ontvangsten bedragen in totaal € 1.021,0 miljoen.

Tabel 9

Ontvangsten van de waterschappen t.b.v. budget HWBP-2, weergegeven in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VGR-11 31-12-2016	1.021,0	687,6	159,1	115,1	4,4	54,6	0,2	0,0	0,0
VGR-12 30-06-2017	1.021,0	687,6	159,1	115,1	4,4	54,6	0,2	0,0	0,0
VGR-13 31-12-2017	1.021,0	687,6	159,1	115,1	4,4	54,6	0,2	0,0	0,0

Tabel 10 geeft een overzicht van de gerealiseerde ontvangsten van de waterschappen, conform de afspraken uit het Bestuursakkoord Water. Van de bijdrage van de waterschappen van € 159,1 miljoen is in verslagperiode € 45,6 miljoen ontvangen.

Tabel 10

Cumulatieve ontvangsten waterschappen, weergegeven in miljoen euro

	t/m VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperiode	t/m VGR-13 31-12-2017
Ontvangsten	801,1	45,6	846,7

6.2 Programmaraming

De programmaraming bestaat uit het totaal van de gerealiseerde en de nog te realiseren kosten voor het HWBP-2. De raming is samengesteld uit de door de beheerders opgestelde projectprognoses, de kosten voor het programmabureau HWBP-2 (overige projectkosten) en het programma onvoorzien. Gegeven de op dit moment geldende inzichten wordt de omvang van de programma-onvoorzien als voldoende geacht.

De programmaraming is in de verslagperiode per saldo met € 16 miljoen afgenomen en bedraagt op 31 december 2017 € 2.665 miljoen. Deze netto afname komt voort uit het saldo van wijzigingen in projectramingen bij financieel afrekeningen van de realisatiefase van projecten.

Binnen de programmaraming bedraagt de totale omvang van de onvoorzien kosten 245 miljoen euro, bestaande uit € 142 miljoen onvoorzien op projectniveau en € 103 miljoen onvoorzien op programmaniveau. In tabel 11 is de opbouw van de programmaraming weergegeven. De mutaties zijn verderop toegelicht.

Tabel 11

Programmaraming, weergegeven als verwachtingswaarde in miljoen euro
Prijspeil 1-1-2017

	VGR-11 31-12-2016	VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperiode	VGR-13 31-12-2017
Subtotaal projectramingen	2.503	2.539	-22	2.517
Project voorzien	2.320	2.359	+16	2.375
Project onvoorzien	183	180	-38	142
Overige projectkosten	45	45	0	45
Programma onvoorzien	84	97	+6	103
Totaal HWBP-2	2.632	2.681	-16	2.665

Op basis van de doorrekening van de programmaraming is de verwachting dat de bandbreedte van de uitgaven tussen € 2,5 miljard en € 2,7 miljard ligt.

Overige projectkosten

Deze kosten bestaan uit de gerealiseerde kosten tot en met 31 december 2017 en een door het programmabureau HWBP-2 opgestelde raming van de verwachte programmabureauekosten over de periode tot en met 2021. De raming van deze kosten is in de verslagperiode niet gewijzigd en bedraagt € 45 miljoen.

Programma onvoorzien

In de verslagperiode is de financiële verwachtingswaarde met € 6 miljoen toegenomen tot een totale risicoreservering op programmaniveau van € 103 miljoen. Dit is in paragraaf 5.3 toegelicht.

Projectramingen

Het totaal van de projectramingen is in de verslagperiode met € 22 miljoen afgenomen tot een bedrag van € 2.517 miljoen. Een onderverdeling van de projectkosten naar projectfase is weergegeven in tabel 12.

Tabel 12

Projectkosten per projectfase, weergegeven in miljoen euro
Prijnspeil 1-1-2017

	VGR-11 31-12-2016	VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperiode	VGR-13 31-12-2017
Subtotaal lopende projecten	1.277	1.249	-101	1.148
<i>Projecten in planstudie</i>	443	473	-40	433
<i>Projecten in realisatie</i>	834	776	-61	715
Gerealiseerde projecten	1.226	1.290	+79	1.369
Totaal projectramingen	2.503	2.539	-22	2.517

De belangrijkste mutaties in de ramingen van de projecten betreffen:

- De volledig financiële afwikkeling van twee projecten
- De financiële afwikkeling van de realisatie van vier projecten. Voor deze projecten zijn beschikkingen verstrekt voor de kosten inzake nadeelcompensatie, afrondende uitvoering welke niet te maken heeft met dijkveilig.

Tabel 13 bevat een onderverdeling van de projectkosten naar beheerders, zowel in de planstudiefase als in de realisatiefase.

Tabel 13

Raming van de projecten in planstudiefase en realisatiefase per beheerder, weergegeven in miljoen euro
Prijnspeil 1-1-2017

	VGR-11 31-12-2016		VGR-12 30-06-2017		VGR-13 31-12-2017	
	aantal projecten	raming	aantal projecten	raming	aantal projecten	raming
Beheerder						
HH Hollands Noorderkwartier	4	644	4	657	3	658
WS Hollandse Delta	3	207	2	111	0	0
Overige beheerders en innovatiebijdrage	6	596	6	481	5	490
Lopende projecten	13	1.447	12	1.249	8	1.148
Gerealiseerde projecten	74	1.226	75	1.290	79	1.369
Totaal	87	2.503	87	2.539	87	2.517

Tabel 14

Projectkosten per type bekostiging, weergegeven in miljoen euro
Prijnspeil 1-1-2017

	VGR-11 31-12-2016	VGR-12 30-06-2017	VGR-13 31-12-2017
Subsidieprojecten en innovatiebijdrage	1.718	1.754	1.731
Projecten Zwakke Schakels	605	605	601
Projecten Rijkswaterstaat	180	180	185
Totaal projectramingen	2.503	2.539	2.517

6.3

Kasreeks

Ten behoeve van de Rijksbegroting stelt het programmabureau HWBP-2 iedere verslagperiode een overzicht op van realisatie en prognose van verplichtingen en kasuitgaven voor het lopende jaar en de jaren daarna. De kasreeks is gebaseerd op gegevens van de beheerders die zijn beoordeeld door het programmabureau. In tabel 15 is deze kasreeks opgenomen.

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
VGR-11	2.632	1.627	178	270	157	129	70	91	110

Tabel 15

Kasreeks, weergegeven
in miljoen euro

31-12-2016									
VGR-12 30-06-2017	2.681	1.627	156	287	142	152	85	87	145
VGR-13 31-12-2017	2.665	1.627	156	245	190	153	84	87	123

6.4**Apparaatskosten Rijkswaterstaat**

Om inzicht te geven in de integrale kosten van het HWBP-2 is in tabel 16 aangegeven hoeveel budget voor de interne RWS kosten in de begroting is opgenomen. Het budget van de interne kosten bedraagt per 30 juni 2017 in totaal € 32 miljoen. Dit bedrag is conform de afspraken met betrekking tot de bekostigingssystematiek van RWS niet opgenomen in de raming en het budget van het HWBP-2. Deze kosten zijn niet gewijzigd ten opzichte van de voorgaande verslagperiode.

Tabel 16

Apparaatskosten
Rijkswaterstaat,
weergegeven
in miljoen euro

	Totaal	t/m 2016	2017	2018	2019	2020	2021
VGR-11 31-12-2016	32	24	2	2	2	2	0
VGR-12 30-06-2017	32	24	2	2	2	2	0
VGR-13 31-12-2017	32	24	2	2	2	2	0

6.5**Cumulatieve verplichtingen en uitgaven**

Tabel 17 geeft een overzicht van de cumulatieve financiële verplichtingen die sinds de start van het programma tot en met 31 december 2017 door het programma zijn aangegaan. De in de verslagperiode aangegane verplichtingen betreffen de nieuw verstrekte beschikkingen en de bijstellingen naar aanleiding van de eindafrekeningen (verstrekte subsidievaststellingen). Dit leidt tot een afname in de cumulatieve verplichtingen.

Tabel 17

Cumulatieve
verplichtingen, incl BTW,
weergegeven in miljoen
euro

	t/m VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperiode	t/m VGR-13 31-12-2017
Verplichtingen	2.064	-6	2058

Op basis van de aangegane verplichtingen kunnen betalingen worden verricht. In de verslagperiode zijn voorschotten verleend op nieuwe en bestaande beschikkingen en hebben eindafrekeningen plaatsgevonden. Dit is in tabel 18 aangegeven. Het betreft de uitgaven die sinds de start van het programma tot en met 31 december 2017 zijn gedaan.

Tabel 18

Cumulatieve uitgaven, incl
BTW, weergegeven in
miljoen euro

	t/m VGR-12 30-06-2017	Mutaties verslagperiode	t/m VGR-13 31-12-2017
Uitgaven	1.680	96	1.776

Bijlage werkwijze subsidieverlening door het rijk

Tijdens de zes jaarlijkse toetsingen van de primaire waterkeringen in het kader van de Waterwet onderzoeken de beheerders deze waterkeringen op verschillende faalmechanismen. Zodra in de eerste of tweede toetsronde werd geconstateerd dat een kering als gevolg van één faalmechanisme niet voldeed, werd de kering afgekeurd.

De beheerders zorgen voor het op sterkte brengen van de waterkering. Op basis van de Waterwet komen de maatregelen van het HWBP-2 in aanmerking voor subsidiëring door het rijk. Hiertoe toetst het rijk de maatregelen aan de subsidiërcriteria robuust, sober en doelmatig. Op basis hiervan geeft het ministerie een voorlopige beschikking af die als grondslag dient voor de uitbetaling van voorlopige subsidies aan de beheerder. De hoogte van definitieve subsidie wordt op basis van nacalculatie door het rijk vastgesteld. Voor rechtmatige subsidieverstrekking vindt een aantal van contactmomenten tussen beheerders en rijk plaats. Elk contactmoment wordt onderbouwd met kwantitatief en kwalitatief adequate documentatie.

Contactmoment 1 Startnotitie: dit contactmoment vindt plaats wanneer de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (voorheen Startnotitie MER) in concept is opgesteld. Bij dit contactmoment gaat het erom dat wordt vastgesteld dat de juiste ontwerpogave en de juiste uitgangspunten worden gehanteerd en of het palet aan principeoplossingen ook een oplossing bevat die later als sober, doelmatig en robuust aangemerkt kan worden. Het zoeken van de mogelijke oplossingen is een iteratief proces waarbij de effecten van alle varianten worden afgewogen. Indien er nog veel onzekere variabelen zijn kan in het proces vóór het vaststellen van het voorkeursalternatief nog sprake zijn van (sterk) variërende planningen en kostenramingen.

Contactmoment 2 Voorkeursalternatief: doel van dit contactmoment is om te bepalen welke ontwerpvarianten bestaan en hoe de afweging heeft plaatsgevonden die tot het voorkeursalternatief heeft geleid. Het rijk toetst of het voorkeursalternatief als sober, doelmatig en robuust aangemerkt kan worden. Indien ook andere belangen dan het veiligheidsbelang een plaats hebben gekregen in het voorkeursalternatief toetst het ministerie welk deel van de te maken kosten aan veiligheid is toe te rekenen en voor subsidie in aanmerking komt.

Contactmoment 3 Projectplan: bij dit contactmoment wordt het concept projectplan (voorheen: dijkversterkingsplan) getoetst op de criteria sober, doelmatig en robuust. Bij dit contactmoment wordt bepaald welk deel van de te maken kosten gerelateerd is aan de veiligheidsopgave en derhalve voor subsidie in aanmerking komt. De toetsing vindt plaats voordat het projectplan de inspraakprocedure ingaat en de goedkeuringsprocedure van de provincie doorloopt. Nadat het projectplan door de provincie is goedgekeurd kan het waterschap een subsidieaanvraag indienen. Het ministerie geeft naar aanleiding van de subsidieaanvraag een voorlopige beschikking af die als grondslag dient voor de uitbetaling van voorlopige subsidies aan de beheerder.

Contactmoment 4 Voorbereiden aanbesteding: dit contactmoment dient om aan de hand van de opgestelde marktuitvraag dan wel het opgestelde bestek te bepalen welke aanbestedingsrisico's bestaan en welke maatregelen kunnen worden getroffen om deze te reduceren of voorkomen.

Contactmoment 5 Realisatie: tijdens de realisatie van projecten wordt door middel van rapportages en de jaarverantwoordingen de gerealiseerde en geplande voortgang gevolgd. Indien de realisatie daartoe aanleiding geeft, volgt een contactmoment 5 teneinde dreigende realisatie risico's te reduceren of voorkomen.

Contactmoment 6 Eindafrekening: zodra het project is afgerond, toont de beheerder aan dat de in het formeel goedgekeurde projectplan beschreven aanpassingen aan de hoogwaterkering zijn gerealiseerd en dat de waterkering aan de vigerende norm voldoet. Een eindafrekening wordt opgesteld waarbij de verstrekte voorlopige subsidies worden verrekend met de werkelijk gemaakte kosten. Ook wordt dan de subsidiebeschikking definitief vastgesteld.